

idealkent©

ISSN: 1307-9905E-ISSN: 2602-2133

Sayı *Issue* 25, Cilt *Volume* 9, Yıl *Year* 2018-3, 980-985 DOI:10.31198/idealkent.510833

Kitap İnceleme/Book Review

Küreselin Kalbinde: Amerika'nın Taşrasında Yerinden Edilmiş Emek, Ulus-aşırı Hayatlar ve Yerelin İnşası

Miraftab, F. (2016).
Global Heartland: Displaced Labor,
Transnational Lives, and Local Placemaking,
Bloomington: Indiana University Press, 310 Sayfa¹

*

Şerife Geniş
Adnan Menderes Üniversitesi

Ucu bucağı görünmeyen, insanda sanki sonsuzluğa uzanyormuş hissi uyarıcı, mısır ve soya fasulyesi tarlalarından müteşekkil bir ova düşünün. Bu ovadaki yerleşim yerlerinin çok büyük bir kısmı küçük kasaba ve köylerden oluşur. Amerika'nın Orta-Batısı olarak bilinen bu bölge, ülkenin hem en eski (beyaz/Avrupalı) yerleşim yerlerinden hem de en önemli tarım alanlarından biridir. Bu coğrafya Amerika'nın kalbi, 'has' kültürünün beşiği olarak kabul edilir: Çok kültürlü metropollerin aksine kırsal, taşra, 'beyaz' ve Protestan! Faranak Miraftab'ın *Global Heartland* kitabı bu bölgede, Illinois Eyaleti'nin kırsalında yer alan Beardstown kasabasının Amerikan ekonomisinin küreselleşmesi ve sanayisizleşmesi ile birlikte yaşadığı dönüşümü inceliyor. Ülkenin yükselen sektörlerinden biri olan et işleme sanayiindeki aşırı zor ve yıpratıcı

---

¹ *Global Heartland*, Amerikan Sosyoloji Derneği'nin (ASA) Küresel ve Ulusaşırı Sosyoloji bölümünün Yılın Kitabı ödülü yanı sıra ve Planlama Okulları Derneği (ACSP) Davidoff aktivist akademisyen ödülleri almıştır. Toplumsal Sorunları Çalışma Derneği C. Wright Mills Kitap Ödülü finalistlerinin arasına girmiştir. Faranak'ın araştırmasından yola çıkarak bir de kısa belgesel film yapılmıştır. Söz konusu bölgenin fiziksel ve toplumsal olarak neye benzediğini merak edenler bu kısa belgesele bakabilirler. <http://regionalrelationships.org/bottomlands/>

işlerde çalışmak üzere dünyanın çok farklı yerlerinden gelmiş ve bu kasabaya yerleşmiş mülksüz ve yerinden edilmiş insanların hikayesini anlatıyor.

Bu hikayeyi ilginç kılan kasabanın geçmişi ile bugünü arasındaki çarpıcı farktır. Beardstown, yakın zamanda kadar, ülkedeki pek çok küçük kasaba gibi, 'beyazlığı' ile övünen ve beyaz kalmak için 'siyahların' (Afrikalı-Amerikalıların) yerleşmesine izin vermeyen, hava karardıktan sonra 'siyahların' kasabaya girişlerini yasaklayan ve birkaç sene öncesine kadar da yeni gelenleri korkutmak ve sindirmek için sokaklarında Klu Klux Klan sempatanlarının güç gösterisi yaptığı bir yerdir. Bugün ise, kasabanın nüfusunun yüzde 40'a yakını yabancılardan (başka ülkelerde doğmuş olanlardan) oluşmaktadır ve bunların çoğunluğu da Hispanikler² ve Fransızca konuşan Afrikalılardır. Sanyisini yitirmiş ve yoksulluğa terk edilmiş bir kent olan Detroit şehrinden gelen Afrikalı Amerikalıları da sayarsak, Beardstown'da yaşayanların neredeyse yarısı 'Avrupalı/beyaz' değildir. Kasabada Latin Amerikalı ve Afrikalıların işlettiği küçük işyerlerinin yanı sıra, çok dilli eğitim yapan bir okul, çok dilli/çok kültürlü hizmet veren bir halk kütüphanesi ve kilise vardır. Amerika'nın neredeyse bütün kentlerinde yaygın olarak görülen aksine, burada mahalleler 'ırklara' göre ayrışmamıştır. Konut alanları gibi kamusal alanlar da kasabanın çok etnikli, çok kültürlü nüfus yapısını yansıtır. Afrikalılar ve Latin Amerikalılar şehrin kamusal alanlarında kültürlerini korkmadan, çekinmeden gururla sergilerler.

Kuşkusuz çok çarpıcı bir hikaye! Peki ama adını sanını çoğu Amerikalının dahi duymadığı, bilmediği bu taşra kasabasının yaşadığı dönüşümden bize ne? Amerika'nın ücra bir köşesindeki bu küçük kasabanın hikayesinden dikkate değer, kuramsal, yöntemsel ve politik kıymeti olan ne öğrenebiliriz? Faranak Miraftab'a göre çok şey!

Global Heartland'in küreselleşme, göç ve mekân çalışmalarına katkılarını dört başlık altında toplayabiliriz: (i) Metropol merkezci küreselleşme ve kent çalışmalarının eleştirisi; (ii) yerinden edilmeyi, mülksüzleştirmeyi ve ucuz emeği üreten küresel mekanizmalar; (iii) küresel kapitalizmin ve toplumsal yeniden üretimin birbirine sıkı sıkıya bağlı ilişkisi ve (iv) mekânın/yerelin mühimmati, yani yerelin maddeselliğinin yerelin ve yerel-küresel ilişkilerin inşasındaki önemi. Miraftab'ın çalışması aynı zamanda küreselleşen, uluslararası ilişkilerin merkezinde yer alan yerelliklerin nasıl çalışılması gerektiğine dair yöntemsel tartışmalara da eleştirel bir katkı yapıyor. Kitabın kısa bir

² Latin Amerika kökenlilere verilen isim.

özeti, bu kuramsal ve yöntemsel katkıları açmamıza ve somutlamamıza yardımcı olacaktır.

Miraftab saha çalışmasında basit soruların peşinden gidiyor. Kimdir bu insanlar? Nasıl ve niçin Amerika'nın taşrasına ve üstelik de yakın zamana kadar beyazlığıyla övünen ırkçı bir kültürün hâkim olduğu bu kasabaya gelmişlerdir? Dünyanın dört bir yanından gelen bu göçmen nüfusun kendini Beardstown'da bulmasına yol açan süreçler ve dinamikler nelerdir? İçlerinde doktorların ve mühendislerin olduğu bu insanlar, neden pek çok beyaz Amerikalının çalışmak istemediği ağır, pis, tehlikeli ve düşük ücretli işleri kabul ediyorlar? Irk ilişkilerinin bu kadar gergin olduğu bir yer, küresel emek hareketlerine bu kadar yoğun ve bu kadar hızlı bir şekilde maruz kaldığında bunun mekânsal ve toplumsal sonuçları nelerdir? Bir mekânın mühimmattı yani o mekânın tarihi, yaşanmışlıkları, orada yaşayanların sosyal ve kültürel özellikleri, ekonomisi, demografisi bu yeni koşullarda nasıl bir mekân siyaseti ortaya çıkarmaktadır? Mekânın olası yerel siyaset biçimleri açısından yarattığı farklar nelerdir?

Kitap dört ana bölümden oluşuyor. Birinci bölüm, Beardstown'un ırk ve emek tarihini anlatıyor. Kasabanın tarihini ve bir 'et şehrine' dönüşmesine yol açan ekonomik değişimleri inceliyor. Amerika'nın pek çok şehrinde toplumsal sonuçları bakımından yıkıcı olan sanayisizleşme sürecinin Beardstown'u nasıl ırksal bakımdan homojen, güvenceli ve yüksek ücretli istihdamın yaygın olduğu bir mavi yakalı emekçiler kasabasından bugünkü düşük ücretli, güvencesiz küresel emek gücüne dayanan, etnik bakımdan heterojen bir kasabaya dönüştürdüğünü görüyoruz. 1987 yılında Cargill Şirketi kasabadaki et işleme fabrikasını sendikanın gücünü kıramayan, artık burada üretimi aşırı pahalı bulan ve terk etmek isteyen Oscar Mayer şirketinden satın alıyor. Cargill'in yaptığı ilk iş, sendikayı tümüyle tasfiye etmek, kitlesel emekçi kıymına gitmek, ücretleri ve sosyal hakları kuşa çevirmektir. Geri kalan işçiler de bu yoksulluk sınırı altındaki ücretlerle çalışmak istemeyince, Cargill şirketi bu düşük ücretli ve niteliksiz hale getirilmiş işler için yeni bir işgücü arayışına giriyor. Önce Meksikalı yasal ve yasal olmayan göçmenleri getiriyor. Ardından şikâyet üzerine basılan ve ceza alan istihdam stratejisini değiştirerek, yasal ama çok daha dezavantajlı başka grupların peşine düşüyor ve istihdam etmeye başlıyor. Bunlar Batı Afrikalılar, Kübalılar, Porto Rikalılar ve Detroit'ten gelen Afrikalı Amerikalılardır. Yeni gelenlerle birlikte kısa zamanda kasabanın demografisi değişiyor.

Kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerinde Miraftab Beardstown'dan ayrılıyor ve bizi işçilerin yola çıkış noktasına, yani memleketlerine, Meksika'ya,

Togo'ya ve Detroit'e götürüyor. Gittiği her yerde bir yandan işçileri bu ayrılışa zorlayan, diğer yandan da çok uzaklarda bu zorlu hayatı sürdürmelerine olanak tanıyan dinamikleri, ilişkileri araştırıyor. Miraftab göçmen işçilerin hikayesini takip ederken, tipik uluslararası literatürün anlatısını bozuyor. Bu anlatılar ağırlıklı olarak göçmenlerin ekonomik kazanımlarına, daha iyi bir hayat arayışlarına ve göç veren meskenlere yaptıkları maddi katkılara odaklanırlar. Miraftab bunun yerine çok farklı bir hikâyeye sunuyor. Aralarında doktorların, mühendislerin, nitelikli mavi yakalı işçilerin bulunduğu bu topluluğu düşük ücretli nitelsiz ve tehlikeli işleri kabul etmek zorunda bırakan, bu göçmen iş gücünü 'üreten' sistemik küresel yapısal süreçleri inceliyor. Meksika'da NAFTA ile beraber toplumsal ve ekonomik refah sistemleri özelleştiriliyor ve çözülüyor. Bununla birlikte küçük, yerel çiftçiler kitlesel olarak yoksullaşıyor, mülksüzleşiyor ve göç etmek zorunda kalıyorlar. Batı Afrika'da, Togo'da da benzer süreçler yaşanıyor. Yapısal uyum politikaları ile birlikte artan işsizlik ve derinleşen yoksulluk, beraberrinde her geçen gün artan şiddeti getiriyor. Aralarında pek çok eğitimli ve nitelikli emekçinin de olduğu sayısız insan Yeşil Kart çekilişi yolu ile Amerika'ya göç etmek zorunda kalıyor. Beardstown'daki bir diğer göçmen grubu oluşturan Detroitli Afrikalı Amerikalılar ise, Amerika'nın küreselleşmesinin ve sanayisizleşmesinin kurbanlarıdır. En önemli sanayi kentlerinden biri olan Detroit, fabrikalar kapanıp Çin başta olmak üzere emeğin ucuz ve güvencesiz olduğu ülkelere taşınınca, hayalet bir şehre dönüşüyor. Binlerce Afrikalı Amerikalı işsiz ve evsiz kalıyor. Kenti terk edebilen terk ediyor. Kısacası Miraftab kapitalizmin birikim ve sömürü dinamikleri ile göç arasındaki ilişkiye dikkat çekiyor. Hem yerel hem de küresel emek göçünün, kapitalizmin yeniden ve yeniden ürettiği farklı ölçeklerde tezahür eden (yerel, kentsel, bölgesel ve küresel) eşitsizliklerin ve bu eşitsizliklerin yarattığı mağduriyetlerin sonucu olduğunu gösteriyor.

Üçüncü bölüm, Miraftab'ın "toplumsal yeniden üretimin küresel yapılandırılması" adını verdiği sürece odaklanıyor. Nasıl ki üretimin yeniden yapılandırılması üretimin bazı aşamalarının ve yönlerinin taşeronlaşmasını içeriyorsa, bu işçilerin ihtiyaç duyduğu toplumsal yeniden üretim alanındaki bakım hizmetlerinin belli aşamaları ve yönleri de memleketlerindeki bazı topluluk üyelerine devrediliyor. Örneğin, geride bırakılan eşlerin, çocukların, yaşlı ebeveynlerin bakımları gibi hizmetler ya ücretsiz olarak ya da çok düşük ücretler karşılığında yine yakın akraba, arkadaş, komşu ya da yerel kurumlar tarafından üstleniliyor. Miraftab, bu çoğunlukla göz ardı edilen "toplumsal yeniden üretimin küresel yapılandırılması" rejiminin

Küresel Kuzey'i pek çok açıdan sübvansede ettiğine vurgu yapıyor. Öncelikle bu süreç Cargill gibi işverenlerin güvencesiz, ağır ve tehlikeli işlere düşük ücretler vermeye devam etmesini mümkün kılıyor. Fakat sermaye dışında tüketiciler de bu ilişkiden fayda sağlıyorlar. Gelen işçilerin ucuz emekleri sayesinde Amerikalılar ucuz et tüketmeye devam edebiliyorlar. Göçmenlerin ve ailelerinin "yerleşme" sürecinde yaptıkları yatırımlar aracılığıyla Kuzey'in insanları okullar, tamir edilmiş evler ve canlanan ekonomiler kazanıyorlar. Kısacası, yalnızca üretimin küresel düzlemde yapılandırılması ile değil, yeniden üretimin yapılandırılması yolu ile de Güneyli yoksul, yerinden edilmiş, mülksüzleştirilmiş topluluklar Kuzeyin ayrıcalıklı yaşam tarzını sübvansede ediyorlar.

Dördüncü bölümde Miraftab bizi yolculuğa başladığımız yere, yani Beardstown'a geri getiriyor ve dünyanın çok farklı yerlerinden gelmiş bu işçilerin yeni ve yabancı bir yerde kendilerine bir yaşam alanı inşa etme mücadelelerine odaklanıyor. Miraftab'a göre, Cargill şirketinin kamu ilişkileri kampanyaları, şirketin emek politikasına güzellemelerle doludur. Şirket, bu kampanyalarda küresel emek politikasıyla ülkenin kültürel çeşitliliğine katkı yapan ve ekonomik canlanmayı destekleyen bir işveren olarak resmediliyor. Oysa işçilerin anlattığına göre, fabrikanın içindeki emek ilişkileri ne adil ne de birleştiricidir. İşveren, işçileri sindirmek için bir dizi denetim ve baskı mekanizması kullanıyor. İşçilerin göçmenlik statülerini, ırksal ve dilsel farklılıklarını onları kontrol etmek üzere işe koşuyor ve taktiksel olarak kullanıyor. İşçiler dil bilmediği için, yasal haklarından haberdar olmadığı için ya da kırılğan yasal statülerinden dolayı korktukları için yoğun emek sömürüsüne ve baskıya maruz kalıyorlar. Şirketin kasabada tek işveren olması da işçilerin kırılğanlığını arttırıyor. Öte yandan işçilerin fabrika dışındaki deneyimleri çok daha olumludur. İşçiler mahallelerde ve okul, alışveriş, ibadethane gibi kamusal alanlarda ve kurumlarda çok kültürlü bir hayat yaratabilmişlerdir. Bunu da işyeri yerine dışarıda, çatışmacı yöntemler ve kitlesel direnişler yerine, sessiz sedasız ama ısrarla dayanışarak yapmışlardır. Kasabada tek bir işverenin olması ve kasabanın yerlilerinin yeni gelenlere uzak durması işçilerin işyeri dışında ve aralarındaki ulusal, etnik ve "ırksal" farkları aşarak göçmen ve yabancı kimliği etrafında birleşmelerine, işyeri dışında dayanışma biçimleri geliştirmelerine, çok kültürlü bir kent mekânı üretmelerine yol açmıştır. Miraftab'a göre bütün bu olanlar yer-yurt edinmenin, "yerleşme"nin siyasetinde, ortaya çıkacak ilişkilerde, "mekânın mühimmatının," yani onun tarihselliğinin, toplumsallığının kısacası, mekânın maddeselliğinin önemine

işaret eder. Burada gözlemlediğimiz mekân siyaseti, küresel kentlerde gözlemlediklerimizden farklı ama küreselleşmenin inşasından en az onlar kadar önemlidir.

Global Heartland her şeyden önce kentlere ve küreselleşmeye dair hakim yazına yapılmış güçlü bir eleştiri ve dikkatimizi bu yazında göz ardı edilen, yok varsayılan, marjinalleştirilmiş mekânlara ve topluluklara kaydırma çabasıdır. Miraftab, küreselleşmenin mekânlarının sadece New York, Tokyo, Londra, Şangay, Barselona, İstanbul vb. gibi “küresel kentler”den ibaret olmadığını, çok daha sıradan ve çok daha yaygın olan yerleşimlerin “küresel kapitalizmin” üretilmesinde önemli bir rol oynadığını gösteriyor. Bu mekânlara bakmak, küreselleşmeyi ve yerellikleri inşa eden başka türden toplumsallıkları ve siyaset biçimlerini görmemizi sağlıyor. Miraftab araştırmasının her aşamasında “ilişkisel” yaklaşımdan vazgeçmeyerek, küresel ve sıradan kentler ikiliğinin yanı sıra küresel-yerel, makro-mikro, ekonomi politik-etnografi, ve yapısal-kültürel ikiliklerini de tek tek yıkıyor ve geri dönüp bu kavramlar ve yaklaşımlar arasında yeniden üretken bir birliktelik inşa ediyor. Kitabın erişilebilir, roman tadındaki dili ise, onu profesyonel akademinin dışında çok daha geniş bir kamu için erişilebilir kılıyor.

Şerife Geniş, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde görev yapmaktadır. Lisans eğitimini ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde, Doktora eğitimini de Illinois Üniversitesi, Urbana-Champaign Kampüsü, Sosyoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Şehir sosyoloji, toplumsal eşitsizlik ve mekansal ayrışma, yoksulluk ve göç konuları üzerine çalışmakta ve ders vermektedir.

Şerife Geniş, works in the Department of Sociology at Adnan Menderes University. She completed her undergraduate studies in sociology at the Middle East Technical University and graduate studies, also in sociology, at University of Illinois, Urbana-Champaign. She works and teaches on urban sociology, social inequalities and spatial segregation, poverty and migration.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Geniş, Ş. (2018). Küreselin kalbinde: Amerika'nın taşrasında yerinden edilmiş emek, ulus-aşırı hayatlar ve yerelin inşası. *İDEALKENT – Kent Araştırmaları Dergisi*, 25, 980-985